بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2022/HC-A/58
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ދައުލަތް (މިނިސްޓްރީ އޮފް ޑިފެންސް)
- އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް: މީޑިއާ ނެޓް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ވަގުތީ ޙުކުމް

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު ހުސައިން ޒަކަރިއްޔާ
ފަނޑިޔާރު އަބްދުއްރައޫފު އިބްރާހީމް
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް

ނިމުނު ތާރީޚު: 20 ޝަޢުބާން 1443 / 23 މާރިޗު 2022

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވުނު ތާރީޚް: 05 ރަޖަބު 1443 / 06 ފެބްރުއަރީ 2022

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- ނަންބަރު: 144-B3-CR1/VA/2022/01
- ނިންމި ތަން: ސިވިލް ކޯޓު
- ބާވަތް: ވަގުތީ އަމުރު
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް: 20 ޑިސެންބަރު 2021
- ނިމުނު ތާރީޚް: 04 ޖަނަވަރީ 2022

މަބާދީ- ވަގުތީ އަމުރު- ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމުގައި ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭކަންކަން- ދަށުކޯޓުގައި ފާހަގަ ނުކުރާ ކަންކަން
އިސްތިއުނާފު ކޯޓުގައި ފާހަގަކުރުން

- ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބް ޙުސައިން ޒަކަރިއްޔާގެ ރައުޔު: (މި ރައުޔަށް ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުއްރައޫފު އިބްރާހީމާއި ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒު ތާއީދުކުރައްވައެވެ.)

ތަޢާރުފު:

1. މިއީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B3-CR1/VA/2022/01 "ފަރުދީ އަމުރު" ނިމިފައިވާ ގޮތް ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުޞޫލުތަކާ ޚިލާފުވާކަމަށް ބުނެ، އެ ފަރުދީ އަމުރު އިސްތިޢުނާފުކުރުމަށް އެދި ދިވެހި ދައުލަތް (މިނިސްޓްރީ އޮފް ޑިފެންސް) ގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބަލާފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެކެވެ. މިޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިޢުނާފު ދަށުދާ ފަރާތަކީ މީޔާ ނަޒް ޝުރައިފް ޝިހާބް (މީގެފަހުން މި ރިޕޯޓުގައި "މީޔާ ނަޒް" މިފަދައިން އިޝާރާތްކުރެވިފައިވާ) އެވެ.

ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުނު ދައުވާ:

2. މޯލްޑިވްސް ނޭޝަނަލް ޑިފެންސް ފޯސް (މީގެފަހުން "އެމް.އެން.ޑީ.އެފް" މިފަދައިން އިޝާރާތްކުރެވިފައިވާ) އަށް ކޯޕަލް ޗީލާގެ ހިދުމަތް ދޫނު ފަރާތަށް ހުކުމަކުން މިނިސްޓްރީ އޮފް ޑިފެންސުން ކުރި އިޢުލާނުގެ[1] ދަށުން ކުރިއަށް ގެންދިޔަ ޓްރެއިނިންގެ އިވެލުއޭޝަން މަރުޙަލާގައި ބޮޑީ ކޮމްޕޮޒިޝަން ހިސާބުން ބިޑުމަށް އިވެލުއޭޝަން، ވަކި ފަރާތަކާ މަސައްކަތް ހަވާލުކުރަން ނިންމާފައިވާ ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތުގެ ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއްކަމުގައިވާތީ، ބޭރުން އިވެލުއޭޝަން ހެދުމަކުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުން ބާޠިލުކުރަން ކަނޑައަޅައިދީ، އިޢުލާނުގެ ދަށުން ބޭނުންކަށް އިވެލުއޭޝަން ޚިދުމަތް ދިނުމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ މުސީބަތާ ދިފާޢުވާ މަސައްކަތް ބޭނުކަން ނިންމާފައިވާ ނިންމުމަކީ ބާޠިލު ނިންމުމެއްކަމަށް ކަނޑައަޅައި އަދި ޕްރޮސީޖަރާއި ބަދަލުކުރެވޭ އުޞޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށާއި އެއްވެސް ހަރަދަށް އިންސާފުން ޓްރެއިނިންގ ޕްރޮގްރާމްތަކުން ބަދަލުކުރެވުން ކަމުގައިވާތީ އެ ބޭރުކުރި ބާރުލުކަން ބިޔަން ހުރިހާ ފަރާތްތަކަށް ހަމަހަމަ ފުރުޞަތު ދިނުމަށްޓަކައި އަދިން

[1] ނަންބަރު (IUL)28-FA-1/1/2020/73 (25 ނޮވެންބަރު 2020) އިޢުލާން.

އިޢުލާނުކޮށްދެން އެ މަސްއަލަތަކީ ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖެންޑަރގެ މައްޗަށް އަންގައި އަމުރުކޮށްދިނުން އެދި މީޢާ ނަފްސުގެ ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓުގައި ދައުވާކުރިއެވެ. އެއީ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3438/Cv-C/2021 ދަޢުވާއާގައެވެ.

3. މީޢާ ނަފްސުގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި މައްސަލައިގައި އެ ފަރާތުން ވަކީލް އަމުރަކަށް އެދި ހުށަހެޅިއެވެ. އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވަނީ، ވަކީލް އަމުރެއް ނެރެދިނުމަށް އެދި މީޢާ ނަފްސުގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅުމުން ސިވިލް ކޯޓުން ނެރުނު ވަކީލް އަމުރެވެ.

ވަކީލް އަމުރަށް އެދި މީޢާ ނަފްސުން ހުށަހެޅި ގޮތް:

4. މީޢާ ނަފްސުގެ ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ، އެފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ މައްސަލަ ނިމުންދެން، ނަންބަރު (IUL)28-FA-1/1/2020/73 (25 ނޮވެންބަރު 2020) އިޢުލާނާ ގުޅިގެން އެއްވެސް ފިޔަވަޅެއް ނޭޅުމަށް މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖެންޑަރާއި ޝާމިލުވާ ދަރިފުޅުގެ އެންމެހައި މުޢާމަލާތްތަކަށް އަންގައި އަމުރުކޮށްދިނުމަށެވެ.

މީޢާ ނަފްސުގެ ފަރާތުން މިފަދައިން އަމުރެއް ނެރުމަށް އެދިފައިވަނީ، ދަޢުވާ ހުށަހެޅިއިރު، ބެންޖެހި އާ ގުޅިގެން އެލޯކޭޓްކޮށް އެއްބަސްވުމުގައި ސޮއިކުރުމާ ގުޅޭގޮތުން އެއްވެސް މައްސަލައެއް ކުރިމަތިވެފައިވާކަން ހާލު އެނގިފައި ނުވާކަމާއި، ނަމަވެސް، ބެންޖެހިގައި ހިނގާ މަސްއަލަތަކީ އެލްޓީ ކުރިމަތިން ކަނޑައެޅި ފަރާތަކަށް މަސްއަލަތައް ހަވާލުކުރުމަށް މަސްއަލަތައް ކުރިމަތިވާނަމަ މަޢުލޫމާތު ދީފައިވާކަމަށެވެ. އަދި ކޯޓަށް ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައިގައި ގޮތެއް ކަނޑައަޅާފައި ނުވާތީ ބިމާ އެލޯޓްކުރުމުގެ ސަބަބުން އެފަރާތުން މަސްއަލަތައް ފަސްކުރައްވާ، ބުރަވުމުގެ މަގު ބަނދުވި ބުރަކުރިމަތިވެ ހިނގައިދާނެކަމުގެ އިބްތިދާއީ ޚަރަދުތަކާއި، އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުން މީޢާ ނަފްސުގެ އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ގެއްލުން ދިމާވާނެ އިބްތިދާއީ ޚަރަދު ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

ސިވިލް ކޯޓުގެ އަމުރުގައި ނިންމި ގޮތް:

3. އެ އަމުރު ނިންމާފައިވަނީ؛

"ބައްޕަކަށްވުން ސަބަބުތަކަށް ބަލައި، މިމައްސަލާގައި ވަކި ގޮތެއް ކަނޑައަޅަންދެން ނުވަތަ ކޯޓުން އިތުރުގޮތަކަށް ކަނޑައަޅަންދެން ނަންބަރު (IUL)28-FA-1/1/2020/73 (25 ނޮވެންބަރު 2020) އިޢުލާނާ ގުޅިގެން އެއްވެސް ފިޔަވަޅެއް ނުއުޅުމަށް މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖެންޑަރ އާއި މި މަސައްކަތުގައި ޝާމިލުވާ އެންމެހައި މުވައްސަސާތަކަށް އަންގައި އަމުރުކޮށްފިވެ." މިފަދައިންނެވެ.

4. އެ ނިންމުން ބިނާކުރި ސަބަބުތަކުގައި، ބައްޕަކަށްކޮށްފައިވަނީ، ޒުކުރުގެ މަޤުބޫލު ހާސިލުކުރުވައިދިނުމަށް ހިނގައިދާނެކަމަށް ބެލެވޭ ބެލެވުމާއި، ވަގުތީ އަމުރު ނެރެފިނަމަ، ދަރިފަރުން ލިބޭނެކަމަށް ބެލެވޭ ހިދުމަތް މެދުކަނޑުމުން ނުވަތަ ނުލިބުމުން ދަރިފަރުން މެދުނުކެނޑި ގެއްލުން ލިބޭނެކަން ވާޤިޢާތަކުން އެނގެން ނެތުމުންނާއި، ވަގުތީ އަމުރު ނުނެރުނިނަމަ، މިޒާ ނުބަލާ ލިބޭނެ ގެއްލުން ބޮޑުވާނެކަމަށް ބެލެވޭތީއާއި، ގެއްލުން ހިސާބުކުރުމަށް ދަތިވުމުގެ އިހުތިމާލު އޮތުމުންކަމުގައެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅި ނުކުތާތައް:

5. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B3-CR1/VA/2022/01 ވަގުތީ އަމުރު ނިމިފައިވާ ގޮތް ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފުވާކަމަށް ބުނެ އެ އަމުރު އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް އެދި މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖެންޑަރގެ ފަރާތުން 03 (ތިނެއް) ނުކުތާ ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.

5.1 **ފުރަތަމަ ނުކުތާއަކީ**، ވަގުތީ އަމުރުގައި، އެ އަމުރުގެ ސަބަބުން އަސަރު ފޯރާފާނެ ތިންވަނަ ފަރާތްތަކުގެ މަސްލަހަތަށް ރިއާޔަތްކުރަންވާނެކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އެސް.ޕީ.އާރު ޕްރަކްޓިސް ޑިރެކްޝަން ވ. ޖެނެރަލް ޑިސްޓްރިބިއުޝަން ސަރވިސަސް (ހޯލްޑިންގްސް) ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ކޭސްއާއިން އެނގެން އޮތުމާއެކު، ވަގުތީ ސިވިލް ކޯޓުން ނުބަލައިވަނީ، އެމް.އެން.ޖީ.ވޯޑު އަކީ ކޮބާތޯ ޗެކުގެ ހިދުމަތް ކޯޓުން ކަނޑައެޅުން އިޢުލާނުގެ ދަށުން ހުއްޓުވުން

ބީލަން މިޔާރާ ނުބެ ހިލުން ގޮތަށް އިތުރު ތިންވަނަ ފަރާތަކަށް އެވޯޑުކޮށް، އެއްބަސްވުމެއްގައި ސޮއިކޮށްފައިވާކަމާ، އެ އަމުރު ނެރުމުގެ ސަބަބުން އަސަރުފޯރާނެ ތިންވަނަ ފަރާތުގެ މަސްލަޙަތަށް ދިފާޢުކުރުމުގެ ނުވާކަމުގެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

.5.2 **ދެވަނަ ނުކުތާއަށް؛** ވަގުތީ އަމުރަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ދ.ކުޑަހުވަދޫ ކައުންސިލްގެ އިދާރާ ވ. އިސްމާއީލް ރަޝީދު ޑެސްޓިނޭޝަން ރިޒޯޓްކޯ، އިސްމާއީލް ރަޝީދު ފަރާތުން ހާޒިރީ ގޮތުން ހިމާޔަތް ދިނުމަށް މަސައްކަތް ބަލާނެ ނިޒާމު ހާޒިރު މަޢުލޫމާތު އިތުރުގެ ހިލާފަށް ފުރުޞަތު ބޭނުންކުރުމުގައި އަމުރަކަށް ހުށަހެޅުން ވާޖިބުވާ ހާލަތުގައި ކުރަހަން ބަޔާން ކުރަމަށް ސިފައިގެ ކޮށުން ކަނޑައަޅާފައިވާ، އެ ނުކުތާއާ ގުޅޭގޮތުން ދައުލަތުން ވަކީ އަމުރުގެ ދަށުގަޔަށް ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުގެ ނިޒާ، އިސްލާ ދެންނެވުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޤަވާއިދާއި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ އުސޫލު ހިމާޔަތްކުރުމުގައި، މި ނިންމުމަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤަނޫނާއި ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 02 ވަނަ ނަންބަރާ ހިމާޔަ ނިންމުމުގެއްކަމަށް ބުނާ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

.5.3 **ތިންވަނަ ނުކުތާއަށް؛** ވަގުތީ އަމުރަކީ، ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމަކާ ނުލައި އަސްލު މައްސަލާ ދައުވާ ލިބިގެން ހިނގައްޖެނަމަ ކުރިމަތިވާނެ ނުރައްކަލެއް އޮތްކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ، އެ ނުކުތާއާ ގުޅޭގޮތުން ދައުލަތުން ވަކީ އަމުރުގެ ދަށުގަޔަށް ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުގައި، އަދި ވަގުތީ އަމުރަށް އެދި ފަރާތަށް ލިބިދާނެ އިޖާބަތުކުރާނެ ގެއްލުމެއް އޮތްތޯ ބަލުމުގައި، ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމަކާނުލައި އަސްލު މައްސަލާ ދައުވާ ލިބިގެން ހިނގައްޖެނަމަ ކުރިމަތިވާނެ ނުރައްކަލާއި ގެއްލުން ވަރަށް ބޮޑުވާނޭ، މައްސަލާގައި ހިލުން އެންމެ ފަރާތަކަށް ލިބިދާނެ ގެއްލުން ޝަރީޢަތުން ވަރަށްބޮޑުކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އަސްލު.ޖީ.އޯ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ. ޖޭ.އެމް.އައި ޖެނެރަލް ސަޕްލައިސް (މޯލްޑިވްސް) ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ދަށުން އުފެދުނު ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ އުސޫލާ ހިލާފުކަމަށް ވާތީ، މި ނިންމުމަކީ

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 02 ވަނަ ނަންބަރާ ޚިލާފު ނިންމުމެއްކަމަށް ބެލޭ ހުރަހެއް ނުކުތާއެވެ.

ވަކީލު އަމުރު ނެރުމުގައި ބަލަންޖެހޭ ކަންކަން:

6. ވަކީލު އަމުރެއް ނެރުއްވުމަށް އެދިވަޑައިގަތް ޙާލަތުގައި، އެ އަމުރު ނުނެރެފިނަމަ، ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލާގައި ދުސްތޫރީ ކަންކަމުގައި، އިދާރީގޮތުން މަދު ސަބަބު ހިނގައިދާނެކަމަށް މައްސަލަ ބާރު ޤާނޫނުއަސާސީން ޤަބޫލުކުރެވޭފަދަ ސަބަބުތަކެއް ހުރިނަމަ، ނުވަތަ މައްސަލާގައި ހިމެނޭ ޤާނޫނީ ގޮތުން ބިނާވާނެކަމަށް ޤާނޫނުއަސާސީން ފުރިހަމަވާނަމަ، ވަކީލު އަމުރެއް ނެރުމުގެ ބާރު ޤާނޫނުއަސާސީން ދީފައިވާކަން، "ޝަރީޢަތްކުރުމާބެހޭ ގަވާއިދުން ހައިކޯޓުގެ ގަވާއިދު 6" ގެ 295 ވަނަ މާއްދާއިން އެނގެއެވެ.

7. ވަކީލު އަމުރު ނެރުމަކީ ކޯޓަށް ދީގެންވާ އިޚްތިޔާރީ ބާރެކެވެ. ވަކީލު އަމުރަކަށް އެދޭ ފަރާތަކީ އެފަދަ އަމުރަކަށް އެދުމުގެ ހައިސިއްޔަތު ޤާނޫނީގޮތުން ލިބިގެންވާ ފަރާތެއްކަމުގައި ވުމާއި، އެ ފަރާތަކީ، ޤާނޫނީ ގޮތުން ހިމާޔަތް ލިބެންޖެހޭ މަސްލަހަތު ބައްޓަން ނުވަތަ ޤާނޫނީ މަރުހަލާއެއް އޮތުމުގެ އިޖްތިހާދު ޤާނޫނީ ޙައްގުތަކެއްގައި ޤާއިމުވެފައި އޮތުމާއެކު، ވަކީލު އަމުރު ނެރުމަކާނުލައި އަސާސީ މަސްލަހަތު ދައްކާ ކަސްވެގެން ހިނގައްޖެނަމަ، އިޢާދަ ނުކުރެވޭފަދަ ނުވަތަ ގެއްލުން ނުކުރެވޭފަދަ ނުރައްކަލެއް ނުވަތަ ގެއްލުމަކާ އެކުލެވޭ އަމުރަށް އެދޭ ފަރާތަށް ކުރިމަތިވާނެކަމުގެ ބިރު ނުވަތަ ނުރައްކާ އޮތުމަށް، އެ ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ބަލައި ވަކީލު އަމުރެއް ނެރެވިދާނެކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/SC-A/21 ޤަޟިއްޔާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންކަމުން އެނގެންއޮތްއެވެ.

8. ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައިގެ ބަޔާންތަކަށާއި ވަޒަނެއްގޮތާ ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަކީ ވަކީލު އަމުރު ނެރުމުގައި ކުރަންވާނެ ކަމެކެވެ. މިގޮތުން، ވަކީލު އަމުރު ނެރުމާ ގުޅޭގޮތުން ވަކިގޮތަކަށް ނިންމުމުގައި، ކޮންމެ މައްސަލައަކީވެސް ކޯޓުން އެ މައްސަލައަކަށް ވަކިން ބަލައި، އެ މައްސަލައިގެ ބަޔާންތަކުގެ މައްޗަކާއި ވަޒަނާއި ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ބަލައި ވަކިން ނިންމަންޖެހޭ މައްސަލައެކެވެ.

9. ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމުގައި ބަލަންޖެހޭ އާންމު ތިން ޝަރުޠެއް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/SC-A/21 ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ. އެއީ؛

9.1 ވަގުތީ އަމުރަށް އެދޭ ފަރާތަށް، ޤާނޫނީ ގޮތުން ހިމާޔަތް ލިބެންޖެހޭ މައުޟޫޢީ ޙައްޤެއް ނުވަތަ ޤާނޫނީ މަރުކަޒެއް އޮތުމުގެ އިޙްތިމާލު ފެނުކަން ބޮޑު ގޮތެއްގައި އޮތުން.

9.2 ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމަކާނުލައި އަސްލު މައުޟޫޢު ދަޢުވާ ފަސްވެގެން ހިނގައްޖެނަމަ ކުރިމަތިވެދާނެ ނުރައްކަލެއް އޮތުން.

9.3 ވަގުތީ އަމުރަށް އެދޭ ފަރާތަކީ އެފަދަ އަމުރަކަށް އެދުމުގެ ސިފަތް ނުވަތަ ހައިސިއްޔަތު ޤާނޫނީ ގޮތުން ލިބިގެންވާ ފަރާތެއްކަމުގައި ވުމެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައި މިވާ ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމުގައި ސިވިލް ކޯޓުން ބަލާފައިވާ ކަންކަން:

10. އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައި މިވާ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B3-CR1/VA/2022/01 ވަގުތީ އަމުރަށް ބަލާއިރު، މިޤާ ނުޢުގެ ފަރާތުން އެދުނު ވަގުތީ އަމުރު ސިވިލް ކޯޓުން ނުނެރެވޭކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވަނީ އަންނަނިވި ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށެވެ؛

10.1 ވަގުތީ އަމުރަށް އެދުނު ފަރާތަށް ޤާނޫނީ ގޮތުން ހިމާޔަތް ލިބެންޖެހޭ މައުޟޫޢީ ޙައްޤެއް ނުވަތަ ޤާނޫނީ މަރުކަޒެއް އޮތުމުގެ އިޙްތިމާލު ފެނުކަންބޮޑު ގޮތެއްގައި އޮތްކަން ހުށަހެޅުނު ވާޤިޢާތަކުން އެނގެން އޮތްކަމުގައި ބަލަންޖެހޭކަން؛

10.2 ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމަކާއި ނުލައި އަސްލު މައުޟޫޢު ދަޢުވާ ފަސްވެގެން ހިނގައްޖެނަމަ ޙުކުމުގެ މަޤްޞަދު ޙާޞިލުނުވެ ހިނގައިދާނެކަމުގެ ބިރުވެރިން؛

10.3 ވަގުތީ އަމުރު ނުނެރޭ ހާލަތުގައި މިޤާ ނުޢަން ލިބޭނެ ގެއްލުން ޒަރަރުތަކަށް ބަލާފައި، ގެއްލުން ހިސާބުކުރުމަށް ދަތިވެދާކަން ހުކުމުގެ އިޖުރާއާތު އަޅައިފި، ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމުން

ދައުލަތަށް ލިބޭނެކަމަށް ބެލެވޭ، ޚިދުމަތް ކާނޫނުން ނުވަތަ ނުލިބުމުން މިހިސާބަށް ހުއްޓިގެންދާނެ ގެއްލުމުގެ ވަޒަން އަންދާޒާކުރެވެން ނެތުން؛

އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށް ބެލުން:

11. އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ ވަގުތީ އަމުރު ސިވިލް ކޯޓުން ނެރެފައިވަނީ، އެމް.އެން.ޖީ.އެފްރަން ކޯބަލް ޗީފްގެ ހިދުމަތް ހޯދުމަށް ކުރުވުން އިޖާރާގެ ދަރަން ހުރަހެއްނެތް ބޭރަށް މީޓާ ނަޖް ހިލާފު ގޮތަށް އިތުރު ފިރިވަރަ ފަރާތަކަށް އަވަދުކޮށް، އެއްބަސްވުމުގައި ސާއިކޮށްފައިވާކަން، އެ އަމުރު ނެރުމުގެ ސަބަބުން އަސަރުކުރާނެ ފިރިވަރަ ފަރާތުގެ މަސްލަހަތަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށް ނުފިކުރަށްބުން ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއަކީ ބަލާއިރު؛

11.1 ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ، ވަގުތީ އަމުރުގެ ސަބަބުން އަސަރު ފޯރާނެ ފިރިވަރަ ފަރާތުގެ މަސްލަހަތަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަކާނުލައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އެސް.ޕީ.އެމް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ. ޖީ.ޑީ.އައިޒީ މެނޭޖްމަންޓް ސަރވިސަސް (މޯލްޑިވްސް) ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ޤަޟިއްޔާއިން އަންގަން ރޫޅުނީކަމަކުން. ނަމަވެސް، ސިވިލް ކޯޓުން ވަގުތީ އަމުރު ނެރެފައިވަނީ، އެމް.އެން.ޖީ.އެފް އަށް ކޯބަލް ޗީފްގެ ހިދުމަތް ހޯދުމަށް ކުރުވުން އިޖާރާގެ ދަރަން ހުރަހެއްނެތް ބޭރަށް މީޓާ ނަޖް ހިލާފު ގޮތަށް އިތުރު ފިރިވަރަ ފަރާތަކަށް އަވަދުކޮށް، އެއްބަސްވުމުގައި ސާއިކޮށްފައިވާކަން، އެ އަމުރު ނެރުމުގެ ސަބަބުން އަސަރުކުރާނެ ފިރިވަރަ ފަރާތުގެ މަސްލަހަތަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށް ނުފިކުރަށްބުވެ.

11.2 އިސްތިއުނާފީ މި ނުކުތާގައި ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ފާހަގަކުރައްވާ ނުކުތާއާއި އަދި އެ ނުކުތާގެ ދަރުން ހައިކޯޓުގައި ފާހަގަކުރައްވާ ކަންކަމަކީ ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓުގައި ފާހަގަކުރައްވާ ކަމެއްނޫނެވެ. މިކަން، އިސްތިއުނާފު ދައްކުވާ މިބާއި ނުވުގެ ފަރާތުން މިކޯޓުގައި

ފާހަގަކޮށް ވާހަކަދައްކާފައިވާއިރު، އިސްތިއުނާފު ދައުރުވި ފަރާތުގެ ބަޔާންވެސް މިކަން ސާފުކޮށް އެނގެއެވެ.[2]

11.3. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ[3] 32 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ؛

"32. (ހ) ހައިކޯޓުން މައްސަލައެއް ބަލާނީ ދަށު ކޯޓެއްގައި ހުކުރެވި ހުކުމަކާއި ދިފާޢުވަކާލާ އަސާސްކަމުގައި ބަލައިގެންނެވެ." މިފަދައިންނެވެ.

ވީމާއެކު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް އިސްތިއުނާފުވަނީ ހުކުރެވި މައްސަލައެއް ހައިކޯޓުން ބަލާނީ ކަމާބެހޭ ދަށު ކޯޓެއްގައި ނުވަތަ ޓްރައިބިއުނަލުގައި ހުކުރެވި ހުކުމަކާއި ދިފާޢުވަކާލާ އަސާސުކަމުގައި ބަލައިގެންނެވެ. މިކަން މިފަދައިން، ހައިކޯޓާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އެތައް ޤަޟިއްޔާއެއްގައި ކަނޑައަޅާފައި ވެއެވެ.[4]

11.4. ވީމާއެކު، ދައުލަތުން ހުށަހަޅާ އިސްތިއުނާފީ ޝަކުވާގައި ނުކުތާއަކީ، އެނުކުތާ ބަލައިގަތުން، އެނުކުތާގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުން ބަދަލުގެނައުމަކަށް ކަނޑައެޅިދާނެ ނުކުތާއެއްކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

12. އިސްތިއުނާފު ދައުރުވާ ފަރާތަށް (މިޒާ ނަޒަރު) ޤާނޫނީ ގޮތުން ހިމާޔަތް ދިނުމުގެ މައުސޫލު ބައްޔާއި ނުވަތަ ޤާނޫނީ މަޝްވަރާއެއް ހޯދުމުގެ އިރުޝާދާއި ފުރުޞަތު ބޭނުންކުރުމުގައި ހުށަހެޅުން ވާޖިބުވާކަން އެނގެން ޤަވާޢިދުން ބަލަންޖެހޭކަމުން ސިވިލް ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވަނީ، ދައުލަތުން ވަކީލެއް އަމުރުގެ ޤަވާޢިދުގައި އެ ނުކުތާއާ ގުޅޭގޮތުން ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކަށް ބަލައިގެން ބިނާކޮށްދިނުން ނެތް، އިސްތިޤްރާރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ދ.ކ.އ.ހ.ވ.ދ ކޮންސިލްގެ އިދާރާ ވ. އިސްތިޤާމަތު ރަސްމީ

---

2. ދައުލަތުން ހުށަހެޅި އިސްތިއުނާފު ފޯމުގެ 8.1.6 ވަނަ ނުކުތާއިންވެސް އެކަން އެނގެއެވެ.

3. ޤާނޫނު ނަންބަރު:22/2010.

4. އެގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު SC 111 [2021] އުރީދޫ މޯލްޑިވްސް ވ. އަލިން ކޮންސްޓްރަކްޝަން، SC 75 [2021] ކަފޫރުﷲ ޙުސްނީ ވ. މޯލްޑިވްސް ކަސްޓަމްސް، 2015/SC-A/27 (ސްޓޭޓް ބޭންކް އޮފް އިންޑިއާ ވ. ޢަބްދުލް ޙަމީދު) ގެ އިތުރުން، ނަންބަރު 2009/SC-A/05 (ޢަބްދުލް ޣަނީ ވ. ޢަބްދުﷲ ޣަނީ) ޤަޟިއްޔާ ފާހަގަކޮށްލެވެއެވެ. އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/287، 2013/HC-A/379، އަދި 2013/HC-A/149 ޤަޟިއްޔާގައިވެސް އެގޮތަށިން ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ.

ފާސިލާއިން[5] ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލާ ޚިލާފަށްކަމަށާއި، އެ ނިންމުމަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 02 ވަނަ ނަންބަރާ ޚިލާފު ނިންމުމެއްކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު؛

12.1. މީޑިއާ ނެޓަރ ޤާނޫނީ ގޮތުން ހިމާޔަތް ވިޔަސް މައުޟޫޢީ ބަޔާނާއި ނުވަތަ ޤާނޫނީ މަބްދައެއް އޮތުމުގެ އިޖުރާއާތު ފާހަގަކޮށް ދީފައިވާ ބައެއް ކަންތައްތަކުގައި ހިނދުކޮޅަކުން ފެނިގެންދާ ކަންތައްތަކުން ބަޔާންކުރަނީ ސިވިލް ކޯޓުން ކަނޑައެޅުމުގައި، ވަކި އަދުލުގެ ޤަވާޢިދުގައި ދެއްކެވުން އެ ނުކުތާއާ ގުޅިގެން ދައުލަތުގައިވާ ވާހަކަތަކަށް ސިވިލް ކޯޓުން ރިޢާޔަތްކުރެއްވިއެވެ. އެކަން، ސިވިލް ކޯޓުން މި ވަޒީފާ އަދުލާއިން ނިންމި ނިންމުމުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންތައްތަކަށް ބެލުމުން އެނގެއެވެ. އެހެނީ، ޤާނޫނީ ގޮތުން ހިމާޔަތް ދީފައިވާ މައުޟޫޢީ ބަޔާނާއި ނުވަތަ ޤާނޫނީ މަބްދައެއް އޮތުމުގެ އިޖުރާއާތު ބެލުމަށް ދެމެދުގައި އޮތީ ކަނޑައެޅުމުގައި މި ކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން މީޑިއާ ނެޓަރ ދިއުމަށް ވަކާލާތުގެ އިތުރުން ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ދިއުމަށް ވަކާލާތުކުރި ރިޢާޔަތްކޮށް ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންކަން ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމުގެ ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރި ނުކުތާތަކުގެ 07 އިން 12 ވަނަ ނުކުތާގެ ތެރެއިން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

12.2. ދައުލަތުގެ ފަރާތުން މި ނުކުތާ ގެނެސްދިން ފާހަގަކުރި ކަންކަމަށް ސިވިލް ކޯޓުން ރިޢާޔަތްކުރާކަމަށް ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ފާހަގަކުރި މައިގަނޑު ސަބަބު ގެނެސްދެވިފައިނުވާތީ، ސިވިލް ކޯޓުން މި ނުކުތާ ގެނެސްދިން ނިންމުމުން ނިންމުމުގައި ދަ. ކޮޅަމަދު ކައުންސިލްގެ އިދާރާ ވ. އިސްލާހީ މަސްއޫލު ފާސިލާގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލާ ޚިލާފުވެފައިވާކަމަށް ބެލޭނެ ބިނާއެއް ނުވާނެއެވެ.

12.3. ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވާ، ޤާނޫނީ ގޮތުން ހިމާޔަތް ވިޔަސް މައުޟޫޢީ ބަޔާނާއި ނުވަތަ ޤާނޫނީ މަބްދައެއް އޮތުމުގެ އިޖުރާއާތު ފާހަގަކޮށް ދީފައިވާ އަދި ކަނޑައެޅުމުގެ ޤާނޫނީ ގޮތުން،

---

5. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/HC-A/277 ފާސިލާ.

ވަގުތީ އަމުރަކަށް އެދޭ ފަރާތުން، އެފަރާތުން ހުށަހެޅި ދައުވާ ކާމިޔާބުވާނެކަމުގެ އަސާސީ އަދި ބަދީހީ އިބްތިދާއީ އޮތްކަން ދައްކުވައިދޭންވާނެކަމަށް، ބްރިޓިޝް ހައިކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާތަކުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާއިރު، މީޒާ ނުބުން ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ދައުވާ ކާމިޔާބު ވާނެކަމުގެ އަސާސީ އަދި ބަދީހީ އިބްތިދާއީ ނުކުތާތަކަށްވެ.

12.4. ނަމަވެސް، ސިވިލް ކޯޓަށް މީޒާ ނުބުގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި މައްސަލާގައި ހިމެނޭ ބިޑުބޭކަން ޓެންޑަރކުރުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ޕްރޮޕޯސަލްއާއި އުސޫލުތައް ގެނެސްފައިވާކަމަށް ބުނާ މީޒާ ނުބުގެ ފަރާތުން ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކުގެ މައްޗަށާއި އެކަމާ ގުޅޭގޮތުން ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކުގެ މައްޗަށް ބަލާއިރު، މީޒާ ނުބުގެ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ، ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/431 ޤަޟިއްޔާގެ ބަޔާންކޮށްފައިވާ، މި ވަގުތީ އަމުރު ނުކުތުން ސިވިލް ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާގެ ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެއްގޮތްވާކަމުގެ މައްޗަށް ބަލާއިރު، ސިވިލް ކޯޓުން މި ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމުގައި، ވަގުތީ އަމުރަކަށް އެދުން ފާހަގަކޮށް ހިމާޔަތް ލިބެންޖެހޭ މަސްލަހަތު ބައްޓަން ނުވަތަ ފާހަގަކުރެވޭ މަދުކަމެއް އޮތްކަމުގެ އިބްތިދާއީ ދާޚިލުވާ ބޭނުންތަކަށް އޮތްކަމަށް ބަލަންޖެހޭކަމަށް ކަނޑައެޅުން ރަނގަޅުނޫންކަމަށް ބެލެވެނީ ނުވާތީއެވެ.

13. ވަގުތީ އަމުރުގައި، ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމަކީ ނުލައި އަސްލު މައްސަލައި ދައުވާ ލަސްވެގެން ހިނގައްޖެނަމަ ކުރިމަތިވާނެ ނުރައްކަލެއް އޮތްކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ، އެ ނުކުތާއާ ގުޅިގެން ދައުލަތުން ވަގުތީ އަމުރުގެ ޒަރޫރީގައި ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ރިޢާޔަތްކުރުމެއް ނެތި، އަދި ވަގުތީ އަމުރަކީ އުނދަ ފަރާތަކަށް ލިބިދާނެ އިޤުތިޞާދީ ގެއްލުމެއް އޮތޯ ބެލުމުގައި، ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމާކަންތައް އަސްލު މައްސަލައި ދައުވާ ލަސްވެގެން ހިނގައްޖެނަމަ ކުރިމަތިވާނެ ނުރައްކަލެއް ގެއްލުން ވަޒަންކުރައިރު، މައްސަލާގައި ހިމެނޭ އެންމެހާ ފަރާތްތަކަށް ލިބިދާނެ ގެއްލުން ޝަރީޢަތުން ވަޒަންކުރުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އެސް.ޖޭ.އެލް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ. ޖުމްހޫރިއްޔާ ގެސްޓްހައުސް ސަރވިސަސް (މޯލްޑިވްސް) ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ޤަޟިއްޔާއިން ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލާ

ޒިޔާދަކޮށްކަމުގައިވާތީ، މި ނިންމުމަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 02 ވަނަ ނަންބަރާ ޚިލާފު ނިންމުމެއްކަމަށް ބުނެ ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ފާހަގަކުރި ނުކުތާގެ މައްޗަށް ބަލާއިރު؛

13.1. ދައުލަތުން ބުނަނީ، ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމަކާ ނުލައި މައުސޫލު ދައުލާ ޙަސްފުގެން ހިނގައްޖެނަމަ، ވަގުތީ އަމުރަކަށް އެދުން މިޔާ ނުބައި ކުރިމަތިވެފައިވާން ނުރައްކަލެއްގެ ޚާއްޞަކަމަށް ސީދާ ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ވަގުތީ އަމުރުގެ ޖަވާބުގައި ސީދާ ކޯޓުގައި ދެއްކި ވާހަކަތަކަށް ރަނގަޅަށް ރިޢާޔަތް ނުކޮށް ކަމަށެވެ.

13.2. ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމަކާ ނުލައި މައުސޫލު ދައުލާ ޙަސްފުގެން ހިނގައްޖެނަމަ، ބުނުމުގެ މަޤްޞަދު ހާސިލުނުވާނެކަން ކަމަށްބަލައި ނުވަތަ އިޖުރާ ނުކުތާތަކުން ގެއްލުމެއް ލިބިދާނެކަމަށް މައްސަލަ ބަލާ ފަރާތަށް ފެނިގެންނަމަ، ބަޔާންޖެހޭ އެހެނިހެން ކަންކަމަށް ބެލުމާއެކު ވަގުތީ އަމުރެއް ނެރެވިދާނެއެވެ.

13.3. އެދިފައިވާ ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމަކާނުލާ އަސްލު މައުސޫލު ދައުލާ ޙަސްފުގެން ހިނގައްޖެނަމަ އިޖުރާ ނުކުތާތަކަށް ނުރައްކާތެރިވާ ނުވަތަ ގެއްލުމަކާ މިޔާ ނުބައި ކުރިމަތިވާނެކަމުގެ ބަލާއިރު، މި ވަގުތީ އަމުރުގައި މިޔާ ނުބައި ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ، ހުރަހެއްއެޅިފައިވާ މައްސަލަ ނިމުންދެން، ނަންބަރު (IUL)28-FA-1/1/2020/73 (25 ނޮވެންބަރު 2020) އިޢުލާނާ ގުޅިގެން އެއްވެސް ފިޔަވަޅެއް ނުއެޅުމަށް މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖެންޑަރއާއި މިކަމުގައި ޝާމިލުވާ ފަރާތްތަކުގެ އެންގުމަށް މުއައްސަސާތަކަށް އަމުރުކޮށްދިނުމަށެވެ. އެފަދައިން އެދޭފަރާތުން އެދިފައިވަނީ، ކުރިން ހުރަހެއްއެޅިފައިވާ މައްސަލަތަކުގައި ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމުގެ ކުރިން ބިޔު އެހެން ފަރާތަކަށް އެވޯޑްކޮށް، އެފަރާތުން މަސައްކަތް ފަރާހައްޓައިދިނުމަށެވެ، ބުނުމުގެ މަޤްޞަދު ހާސިލުނުވާ ހިނގައިދާނެކަމަށް، އެކަމުގެ ސަބަބުން އިޖުރާ ނުކުތާތަކުން ވަރުގެ ގެއްލުން ލިބުމުގެ އިއްތިމާލު އޮތުމުންކަން ފާހަގަކޮށްފައިވާތީއެވެ.

13.4. ވަގުތީ އަމުރުގައި އެދިފައިވާ އިސްތިސްނާއީ ސަބަބަކާ ބަލާއިރު، އެދިފައިވާ ވަގުތީ އަމުރު ނުނެރެފިނަމަ، މައްސަލައިގެ ދަޢުވާގައި ހުކުމް ކުރުވާއިރު، އެ ހުކުމުގެ މަޤްޞަދު ހާސިލުކުރުމަށް އެޒާތަކަށް އިއްތިފާގުކުރާނެ ވަރަށް ގެއްލުމަކާއި ކުރިމަތިވާނެ އިހުތިމާލު އޮތްކަން އެނގެއެވެ.

13.5. ވީމާ އަމުރުގެ ނުނެރެފިނަމަ ކުރިމަތިވާ ނުރައްކާ ނުވަތަ ގެއްލުން ވަރަށް ކުރުމުގައި، ވީމާ އަމުރު ނެރެފިނަމަ އެކަމުގެ ސަބަބުން މައްސަލައިގެ އަނެއް ފަރާތަށް ކުރިމަތިވާނެ ނުރައްކާތަކާއި ގެއްލުމަކަށް ބަލަންޖެހޭނެކަމާއި، އަދި އެއީ މާލީގޮތުން އަގުކުރެވިދާނެ ކަމެއްތޯ ބަލައި އެކަމަކަށް ތިރާސާކުރެވިދާނެކަމާއި، އޭގެ އިތުރުން، ދިމާ ގެއްލުމަކީ އިޞްލާހު ނުކުރެވޭނެ ނުވަތަ އިސްލާހު ނުކުރެވޭނެ ގެއްލުމެއް ބަލައި އެކަމުގެ މައްސަލަވެސް ކުރިން ތިރާސާކުރުމަށް ޖެހޭނެކަމާއި، ވީމާ އަމުރަށް އެދިފައިވާ ގެއްލުމެއް ދިމާ ހާލަތުގައިވެސް އެ ގެއްލުމަށް ބަދަލު ދޭންޖެހޭނަމަ ފަސޭހައިން ވީމާ އަމުރު ނެރެންޖެހޭ ހާލަތެއް ނެތެވެ.

ނަމަވެސް، ބަދަލު ދީގެ ޙައްޤުއްލެއް ނުވަތަ ޙައްޤެއް ބަލައި، ވީމާ އަމުރު ނެރުމާއެކު ގޮތް ކަނޑައެޅުމުގައި، ވީމާ އަމުރު ނުނެރެފިނަމަ، ކޮބަން ހުރަހެއްކަމާ މައްސަލައިގެ ބަޔާންކުރާ މައްސަލައިގެ ޙައްޤު އެކަށީގެންވާ ގެއްލުމެއް ލިބިދާނެކަމާއި، ގެއްލުންވެދާނެ އެ ފަރާތް ހަމަޖެހުމަށް ބޭނުންވާ ކުރިއެރުމެއް ތިބުމެވެ. އެހެން ނުބުނެވަ، އަސްލު މައްސަލައިގެ ދަޢުވާގައި ހުކުމްކުރެވޭއިރު، އެ ހުކުމުގެ މަޤްޞަދު ހާސިލުކުރުމަށް ހުރަސްއަޅަނީއެވެ.

13.6. އަދި ވީމާ އަމުރު ނެރުމުގައިވެސް މައްސަލައިގެ ދަޢުވާ ތަސްދީޤްކުރެވިދާނެކަމާއި، އެކަމުގެ ފާރަވަށް ޖެހިދާނެ ގެއްލުން ނުވަތަ ނުރައްކަލެއް ކަމަށް ބަލާ ގެއްލުމެއް ވާނީ ނުވަތަ ނުރައްކާ ވަރަށް ކުރުމުގެ، "ބެލެންސް އޮފް ކޮންވީނިއަންސް ޓެސްޓް" އިންނެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އެޓަރނީ ޖެނެރަލް ވ. ޖުޑީޝިއަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަން (މާލެ ލޯ އަދި ސިވިލް)[6] ޖުޑީޝިއަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނާ ދެމެދުގައި ހިނގި ޝަރީޢަތު ގެ ލޯ ސްކޯލް

6. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު [2021] SC 28

ކޯޓުން ބައްޔިނާތް، ދެފަރާތުން ދަޢުވާގައިވާ ވާހަކަތަކުގެ އަލީގައި، ބައްޔިނާތްދިނުމަށް ސުވާލުކުރެވި ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލަކަށް ސުވާލު ކޯޓުން ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވާކަން އެނގެއެވެ.

ވަކީލު އަމުރު ނެރޭ ބާރުވެރިގައި ދައުލަތަށް ލިބޭނެ ގޮތުގެ ގޮތުގައި މައިގަނޑުގޮތުގައި ބައްޔިނާތުކުރުވަނީ، ކޯޓަށް ހާޒިރުވާ ހިދުމަތް މުދައްދަސްކުރުމެވެ. ނަމަވެސް، ސުވާލު ކޯޓުން މިވަގުތު އަމުރާއެކު ގޮތުން ނިންމައިދެއް އަދި ހައިކޯޓުގައި މި ވަކީލަކުރާ ގޮތް އަލުން ހުށަހަޅާފައި ކުރިއަށް ދިޔައިރުވެސް މިޝާ ނުކުތުގެ ފަރާތުން ކުރިއަށްގެނދު ގޮތުން އަދި ކާބަލް ޚިލާފު ހުކުމަށް އަސްކަރީއްޔާއަށް ގޮތުން އަންނަނަކަން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

އަދި ވަކީލު އަމުރު ނެތުމުން، ކުރަތަގެއްގައި ލިބުނެތޯ ޙުކުމަކަށް ބަޔާއަތުގައި ހުރަސް ގެއްލުން ދައުލަތަށް ގެއްލުންވާނަކަމަށް ދެކިފައިވާތީ، ދެފަރާތުގެ ދެފުރަތަގައި މި ހުކުމަކު ހުރިހާ ގެއ ގޮތުން ފާރަވާ އެއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތު 04 ނޮވެންބަރު 2020 ގައި ހަމަވެފައިވާތީ، އޭގެ ފަހުން މިހާ ހިސާބަކަށް މިޝާ ނުކުތް ހުކުމަކު ގެއްލުނެގެއްޗި ފުރުސަތުދެވުން އަންނަނިވި، އެއީ އެ ހުކުމަކު އެގޮތުގައި ދިނުމަށް ދައުލަތުގެ ފަރާތުން އެދުން އެދުމުންނަމަ މިޝާ ނުކުތުގެ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

ވީމާއެ، ކޯޓަށް ޙާޟިރު ހުކުމަކު ދެވުނުކަމުގެ އެކަމުން އަސްކަރީއްޔާއަށް މިވަގުތު އަމުރު ނެތުމުން އެއަސްނަގެ މަސްލަހަތު ބިނާކޮށް ލިބޭ ގެއްލުމެއް އޮތުމަކަށް ނުފެނެއެވެ. އަދި ވަކީލު އަމުރު ނެތުމުން، އެހެން ފަރާތަކާ މަސްއޫލިއްޔަތު ހަވާލުކުރުމުގެ، މިޝާ ނުކުތުގެ ފަރާތުން ހުކުމަކު ހުށަހެޅުމުން ލިބޭނެކަމަށް ދައުލަތުން ދެކޭ ގެއްލުމަށް، ވަކީލު އަމުރު ނެތުމަށްފަހު، ހުކުމް ކުރުވައިދޭ، ހުކުމުގެ މަޤްޞަދު ޙާޞިލުކުރުމަށް ހިނގައިދާނެ ފުރަ ގޮތެއް ކޯޓަކަށް ބަދަލުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު އޮތުމަކަށް ފެނެއެވެ. އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުން މިޝާ ނުކުތް ލިބިދާނެ ގެއްލުންތަކުގެ މަސްލަހަތު ބަލާއިރު، މި މައްސަލައިގެ ޙަޤީޤަތްތަކާއި ވަރަށްގިނަ ކަންކަމުގެ މަސްލަހަތު ބަލާއިރު،

ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމުން ދައުލަތަށް ލިބޭނެ ގެއްލުމަށްވުރެ، ވަގުތީ އަމުރު ނުނެރުނިވިޔަސް، ވީމާ ނަޒަރު ލިބޭނެކަމަށް ބޮޑުވާ ގެއްލުން ބޮޑުވާނެކަމަށް ބެލެވޭތީއެވެ.

14. ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި އިސްތިއުނާފުގެ ފުރަތަމަ އަދި ދެވަނަ ނުކުތާގައި، ސިވިލް ކޯޓުން މި ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޝަރީޢަތުގެ ގާނޫނުގެ[7] 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 02 ވަނަ ނަންބަރާ ޚިލާފުވެއްވާކަމަށް ބުނެފައިވާއިރު، އެ ގާނޫނުގެ 05 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރެއް ނުވެއެވެ. ވީމާއެކު، އެ ނަންބަރާ ޚިލާފުވިކަމަށް ބެލިދާނެ ހަމައެއް ނުވެއެވެ.

15. އެހެންކަމުން، މި މައްސަލާގައި އަހުރެންގެ ރައުޔަކީ، ސިވިލް ކޯޓުން ބަލަމުންދާ ނަންބަރު 3438/Cv-C/2021 މައްސަލާގައި އެ ކޯޓުން ނެރެފައިވާ ނަންބަރު 144-B3-CR1/VA/2022/01 "ވަގުތީ އަމުރު" އަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭނެ ސަބަބެއް ނެތްކަމުގައެވެ.

- <u>ހުކުމް:</u>

ދެންފަހެ، ބަޔާންކުރެވިދިޔަ ސަބަބުތަކަށް އެކަށައިން ހުކުމުން، ސިވިލް ކޯޓުން ބަލަމުންދާ ނަންބަރު 3438/Cv-C/2021 މައްސަލާގައި އެ ކޯޓުން ނެރެފައިވާ ނަންބަރު 144-B3-CR1/VA/2022/01 "ވަގުތީ އަމުރު" އަކީ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ނެރެފައިވާ އަމުރެއް ކަމަށް ކަނޑައެޅޭނެ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް މި މައްސަލަ ބެލި މި ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ހުކުމްކޮށްފީމެވެ.

މި މައްސަލާ ބަލައި ހުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުއްރަޢޫފު އިބްރާހީމް ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު ހުސައިން ޒަކަރިއްޔާ ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް

(ރިޔާސަތު)

7. ގާނޫނު ނަންބަރު 13/2010.